

USTAWA
z dnia 20 maja 1971 r.

Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia

DZIAŁ I
Zasady ogólne

Art. 1.

Postępowanie w sprawach o wykroczenia toczy się według przepisów niniejszego kodeksu.

Art. 2.

§ 1. Do orzekania w sprawach o wykroczenia właściwe są kolegia do spraw wykroczeń przy sądach rejonowych, zwane dalej "kolegiami", chyba że ustawa powierza orzekanie innemu organowi.

§ 2. Orzekanie następuje w postępowaniu:

- 1) zwyczajnym,
- 2) nakazowym,
- 3) przyspieszonym.

§ 3. W wypadkach wskazanych w ustawie i na zasadach w niej określonych uprawniony organ może nakładać grzywnę w drodze mandatu karnego.

Opracowano na podstawie: Dz.U. z 1971 r. Nr 12, poz. 116; z 1972 r. Nr 49, poz. 312; z 1975 r. Nr 16, poz. 91, Nr 45, poz. 234; z 1982 r. Nr 16, poz. 125, Nr 45, poz. 291; z 1983 r. Nr 6, poz. 35, Nr 44, poz. 203; z 1985 r. Nr 23, poz. 100; z 1986 r. Nr 39, poz. 193; z 1988 r. Nr 20, poz. 135; z 1989 r. Nr 34, poz. 180; z 1990 r. Nr 20, poz. 121, Nr 43, poz. 251, Nr 72, poz. 422; z 1991 r. Nr 32, poz. 131, Nr 94, poz. 419; z 1992 r. Nr 24, poz. 101; z 1994 r. Nr 27, poz. 96; z 1997 r. Nr 43, poz. 272, Nr 102, poz. 643, Nr 123, poz. 779; z 1998 r. Nr 117, poz. 717.

wykładnia TK z dnia 4 kwietnia 1990 r. (Dz.U. Nr 27, poz. 158) dot. art. 113.

Art. 3.

Członkowie kolegiów są w zakresie orzekania niezawiści i podlegają tylko ustawom.

Art. 4.

Zadaniem postępowania w sprawach o wykroczenia jest ustalenie sprawców wykroczeń, stosowanie do nich przewidzianych w ustawie środków w celu wdrażania do poszanowania prawa i przestrzegania zasad współżycia społecznego, a także ujawnianie okoliczności sprzyjających popełnianiu wykroczeń.

Art. 5.

§ 1. W razie stwierdzenia w toku postępowania istotnego uchybienia w czynnościach instytucji państwowej, samorządowej lub społecznej, sprzyjającego naruszaniu prawa lub zasad współżycia społecznego, organ orzekający zawia-

damia o stwierdzonym uchybieniu tę instytucję bądź organ powołany do sprawowania nad nią nadzoru, bądź właściwy organ gminy.

§ 2. Złożenie przez instytucję państwową, samorządową lub społeczną wniosku o ukaranie nie zwalnia jej od ustawowego obowiązku zapobiegania takim czynom w przyszłości, a w miarę potrzeby - także od usunięcia skutków czynu będącego przedmiotem wniosku.

Art. 6.

Organy prowadzące postępowanie obowiązane są do wyczerpującego zebrania i wszechstronnego rozpatrzenia materiału dowodowego, uwzględniając okoliczności przemawiające zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść obwinionego.

Art. 7.

§ 1. Obwinionego nie uważa się za winnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym orzeczeniem.

§ 2. Nie dających się usunąć wątpliwości nie wolno rozstrzygać na niekorzyść obwinionego.

Art. 8.

Obwinionemu przysługuje prawo do obrony i prawo do korzystania z pomocy obrońcy.

Art. 9.

Organy prowadzące postępowanie czuwają, aby w toku postępowania jego uczestnicy nie ponieśli szkody z powodu nieznajomości przepisów procesowych, i w tym celu udzielają im niezbędnych wyjaśnień i informacji.

Art. 10.

§ 1. Nie wszczyna się postępowania, a wszczęte umarza, gdy:

- 1) w zarzucanym czynie brak znamion wykroczenia;
- 2) nastąpiło przedawnienie orzekania;
- 3) czyn podlega wyłącznie orzecznictwu innych organów;
- 4) obwiniony zmarł;
- 5) obwiniony jest:
 - a) uwierzytelnionym w Rzeczypospolitej Polskiej szefem przedstawicielstwa dyplomatycznego państwa obcego,
 - b) osobą należącą do personelu dyplomatycznego tego przedstawicielstwa,
 - c) osobą należącą do personelu administracyjnego lub technicznego tego przedstawicielstwa,
 - d) członkiem rodziny osób wymienionych pod lit. a-c i pozostaje z nimi we wspólnocie domowej,

- e) inną osobą korzystającą z immunitetu dyplomatycznego na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych,
 - f) kierownikiem urzędu konsularnego lub innym urzędnikiem konsularnym państwa obcego albo inną osobą zrównaną z nimi na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych;
- 6) obwiniony z mocy przepisów szczególnych nie podlega orzecznictwu na podstawie niniejszego kodeksu;
- 7) w sprawie o ten sam czyn popełniony przez tego samego obwinionego wydano prawomocne rozstrzygnięcie albo o ten sam czyn toczy się przeciwko temu samemu obwinionemu wcześniej wszczęte postępowanie przed kolegium; nie dotyczy to postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania;
- 9) zachodzi inna okoliczność wyłączająca z mocy ustawy orzekanie w postępowaniu na podstawie niniejszego kodeksu. **pkt 8 w § 1 w art. 10 skreślony**

§ 2. Przepisu § 1 pkt 5 nie stosuje się:

- 1) do osób w nim wymienionych, jeżeli są obywatelami polskimi lub mają w Polsce miejsce pobytu stałego (zamieszkania), przy czym osoby, o których mowa pod lit. f, nie podlegają orzecznictwu na podstawie niniejszego kodeksu tylko w zakresie czynności pełnionych w toku i w wykonaniu ich funkcji urzędowych;
- 2) jeżeli umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, stanowi inaczej.

§ 3. Przepisu § 1 pkt 5 można nie stosować do państwa obcego, z którym nie ma w tym przedmiocie umowy, a państwo to nie zapewnia wzajemności.

Art. 11.

Prawomocne rozstrzygnięcia organów orzekających mogą być uchylane tylko w trybie i w wypadkach przewidzianych w niniejszym kodeksie.

Art. 12.

Rozstrzygnięcia, które nie są orzeczeniami, nakazami karnymi, mandatami karnymi albo zarządzeniami, wydaje się w formie postanowień.

DZIAŁ II

Kolegia do spraw wykroczeń przy sądach rejonowych

Rozdział 1 **Właściwość i skład kolegium**

Art. 13.

Kolegia orzekają w sprawach o wykroczenia w pierwszej instancji, chyba że ustanowi inaczej.

Art. 16.

art. 14 i 15 skreślone

- § 1. Właściwe miejscowo jest kolegium, na którego terenie działania wykroczenie popełniono.
- § 2. Jeżeli do chwili złożenia do kolegium wniosku o ukaranie nie można ustalić miejsca popełnienia wykroczenia, właściwe jest kolegium., na którego terenie działania wykroczenie to ujawniono.
- § 3. Właściwe kolegium może wystąpić do sądu z wnioskiem o przekazanie sprawy innemu kolegium, jeżeli większość osób, które należy wezwać na rozprawę, zamieszuje blisko tego kolegium, a z dala od kolegium właściwego.

Art. 17.

- § 1. Kolegia orzekają w składach orzekających złożonych:
 - 1) z przewodniczącego kolegium lub jego zastępcy - jako przewodniczącego składu orzekającego,
 - 2) z dwóch członków kolegium, wyznaczonych przez przewodniczącego kolegium.
- § 2. Przewodniczący kolegium może powierzyć przewodniczenie na rozprawie lub posiedzeniu członkowi kolegium.
- § 3. W sprawach o wykroczenia, które nie są zagrożone karą aresztu, przewodniczący kolegium może zarządzić rozpoznanie sprawy na rozprawie w składzie jednoosobowym; członkowi kolegium przysługują wówczas prawa i obowiązki przewodniczącego składu.
- § 4. W postępowaniu nakazowym kolegium orzeka w składzie jednoosobowym.

Rozdział 2**Wyłączenie członka kolegium****Art. 18.**

- § 1. Członek kolegium podlega wyłączeniu od udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli:
 - 1) sprawa dotyczy go bezpośrednio lub jest on osobą najbliższą dla obwinionego, pokrzywdzonego, oskarżyciela publicznego, obrońcy, pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego,
 - 2) brał udział w wydaniu zaskarżonego lub uchylonego rozstrzygnięcia albo rozstrzygnięcia, które utraciło moc w wyniku złożonego sprzeciwu albo stwierdzono jego nieważność,
 - 3) był świadkiem czynu albo był przesłuchany w tej sprawie jako świadek,
 - 4) pomiędzy nim a obwinionym, pokrzywdzonym, oskarżycielem publicznym, obrońcą, pełnomocnikiem lub przedstawicielem ustawowym zachodzi stosunek osobisty tego rodzaju, że mógłby wywołać wątpliwości co do jego bezstronności.
- § 2. Powody wyłączenia trwają mimo ustania uzasadniającego je małżeństwa, wspólnego pożyczania, przysposobienia, opieki lub kurateli.

§ 3. W sprawie wyłączenia członka kolegium rozstrzyga przewodniczący składu orzekającego, a w sprawie wyłączenia przewodniczącego składu - przewodniczący kolegium.

Rozdział 2a

Rozstrzygnięcia kolegium

Art. 18a.

§ 1. Jeżeli ustawa nie wymaga wydania orzeczenia lub nakazu karnego, kolegium wydaje postanowienie. Postanowienia wydają także przewodniczący kolegium i przewodniczący składu orzekającego.

§ 2. Postanowienie powinno zawierać:

- 1) oznaczenie organu oraz osoby lub osób wydających postanowienie, jak również datę i miejsce wydania,
- 2) wskazanie sprawy i kwestii, której dotyczy,
- 3) treść rozstrzygnięcia z podaniem podstawy prawnej,
- 4) pouczenie o trybie i sposobie zaskarżenia,
- 5) uzasadnienie, gdy ustawa tego wymaga.

§ 3. Zarządzenia wydaje się w kwestiach nie wymagających postanowienia; wydają je przewodniczący kolegium i przewodniczący składu orzekającego.

Art. 18b.

§ 1. Orzeczenia wydane zaocznie oraz rozstrzygnięcia wydane poza rozprawą, jeżeli podlegają zaskarżeniu, uzasadnia się z urzędu i doręcza wraz z uzasadnieniem tym uczestnikom postępowania, którym przysługuje prawo do wniesienia środka zaskarżenia. Rozstrzygnięcia uzasadnia się ponadto, gdy ustawa tego wymaga.

§ 2. Orzeczenia inne niż zaoczne uzasadnia się na wniosek strony złożony w terminie 7 dni od daty ogłoszenia orzeczenia.

§ 3. Uzasadnienie orzeczenia i nakazu karnego powinno zawierać:

- 1) wskazanie faktów, które uznano za udowodnione lub nie udowodnione, dowodów, na których się oparto, oraz wyjaśnienie, dlaczego nie uznano dowodów przeciwnych,
- 2) wyjaśnienie podstawy prawnej,
- 3) przytoczenie okoliczności, które kolegium miało na względzie przy wymiarze kary, stosowaniu środków karnych oraz rozstrzyganiu o innych kwestiach.

§ 4. Przepis §3 stosuje się odpowiednio do postanowień i zarządzeń.

Art. 18c.

§ 1. Orzeczenie, nakaz karny lub postanowienie jest nieważne z mocy prawa, jeżeli:

- 1) w wydaniu brała udział osoba nieuprawniona do orzekania lub podlegająca wyłączeniu z przyczyn wskazanych w art. 18 § 1 pkt 1 oraz w § 2,
- 2) orzeczono w sprawie o czyn nie będący wykroczeniem lub w stosunku do osoby nie podlegającej orzecznictwu kolegiów,
- 3) orzeczono karę lub środek karny nie znany ustawie,
- 4) kolegium orzekło karę lub środek karny, do których orzeczenia nie było uprawnione,
- 5) orzeczono, pomimo że w sprawie o ten sam czyn tej samej osoby wydano wcześniej prawomocne rozstrzygnięcie,
- 6) orzeczono z naruszeniem zasady większości głosów albo rozstrzygnięcie nie zostało podpisane przez którykolwiek członka składu orzekającego biorącego udział w jego wydaniu,
- 7) kolegium orzekało w składzie nie znany ustawie,
- 8) zachodzi sprzeczność w treści rozstrzygnięcia, uniemożliwiająca jego wykonanie,
- 9) zachodzi inna, co najmniej równie poważna obraza prawa.

§ 2. Każdy organ postępowania jest obowiązany przedstawić uchybienie stanowiące przyczynę nieważności rozstrzygnięcia sądowi właściwemu do stwierdzenia nieważności.

§ 3. Właściwy do stwierdzenia nieważności jest sąd wojewódzki, który orzeka na posiedzeniu, z urzędu albo na wniosek oskarżyciela publicznego, obwinionego lub pokrzywdzonego, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego o stwierdzaniu nieważności.

§ 4. Jeżeli nieważność zostanie stwierdzona wyłącznie na skutek środka odwoławczego wniesionego na korzyść obwinionego, w dalszym postępowaniu nie można orzec na jego niekorzyść w porównaniu z nieważnym rozstrzygnięciem; nie dotyczy to wypadku określonego w § 1 pkt 3.

§ 5. Jeżeli nieważne rozstrzygnięcie zostało już uchylone, nie stwierdza się jego nieważności. W razie jednak przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, kolegium, któremu sprawę przekazano, jest obowiązane uwzględnić przyczyny nieważności i w tym zakresie nie jest związane wskazaniami co do dalszego postępowania wydanymi przez sąd, który uchylił rozstrzygnięcie.

DZIAŁ III

Postępowanie przed kolegium

Rozdział 3

Czynności sprawdzające

Art. 19.

§ 1. W celu ustalenia, czy istnieją podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ukaranie i zebrania danych niezbędnych do sporządzenia takiego wniosku albo do jego uzupełnienia lub sprawdzenia faktów podanych we wniosku o ukaranie, Policja, organ Państwowej Inspekcji Handlowej, służby ochronnej lasów pań-

stwowych, straż gminna (miejska) i inne organy, gdy ustawa tak stanowi, mogą w granicach swojej właściwości, w miarę potrzeby, wzywać do złożenia zeznań, wyjaśnień i opinii oraz do wydania albo okazania przedmiotu lub dokumentu mającego stanowić niezbędny dowód w sprawie. Czynności sprawdzających dokonuje się w miarę możliwości na miejscu popełnienia czynu, bezpośrednio po jego ujawnieniu.

- § 2. Przy utrwalaniu czynności określonych w § 1, można się ograniczyć do sporządzenia notatki urzędowej. Notatka taka nie jest dowodem w postępowaniu i nie podlega odczytaniu na rozprawie.
- § 3. W toku czynności sprawdzających, wolno także przesłuchać osobę, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie. Przed przesłuchaniem należy osobie przesłuchiwanej wyjaśnić, o jakie wykroczenie może być obwiniona oraz pouczyć ją o prawie do odmowy złożenia wyjaśnień, a także o możliwości zgłoszenia własnych dowodów. Z czynności tej sporządza się protokół.
- § 4. Nadzór nad czynnościami sprawdzającymi sprawuje organ bezpośrednio nadzędny nad organem, który ich dokonuje.

Rozdział 4

Wszczęcie postępowania

Art. 20.

- § 1. Podstawę do wszczęcia postępowania stanowi wniosek o ukaranie złożony na piśmie przez Policję, straż gminną (miejską), organ administracji rządowej lub samorządowej, organ kontroli państwową lub kontroli samorządu terytorialnego, instytucję państwową, samorządową lub społeczną, przez pokrzywdzonego albo przez inny podmiot, chyba że ustawa upoważnia do złożenia wniosku jedynie podmiot określony.
- § 2. W następujących sprawach wniosek o ukaranie pochodzący od osoby fizycznej stanowi podstawę do wszczęcia postępowania tylko wówczas, gdy został złożony do kolegium za pośrednictwem właściwych organów ścigania:
- 1) w sprawach o wykroczenia określone w art. 119, 120, 122, 124 i 134 Kodeksu wykroczeń - za pośrednictwem Policji,
 - 2) w sprawach o wykroczenia określone w art. 120, 122 i 124 Kodeksu wykroczeń, popełnione na obszarze lasów państwowych - za pośrednictwem zarządu lasów państwowych lub parku narodowego albo nadleśnictwa państwowego,
 - 3) w sprawach o wykroczenia określone w art. 134 Kodeksu wykroczeń - za pośrednictwem Państwowej Inspekcji Handlowej, jeżeli czyn popełniony został w miejscowości będącej siedzibą tego organu.

Art. 21.

- § 1. Wniosek o ukaranie powinien zawierać:

- 1) imię i nazwisko obwinionego oraz inne dane niezbędne do ustalenia jego tożsamości,

- 2) określenie zarzucanego obwinionemu czynu ze wskazaniem czasu, miejsca, sposobu i okoliczności jego popełnienia,
 - 3) wskazanie dowodów,
 - 4) imię i nazwisko, adres i podpis sporządzającego wniosek o ukaranie.
- § 2. Wniosek o ukaranie składany przez Policję albo przez organy administracji rządowej lub samorządowej, organy kontroli państwej lub kontroli samorządu terytorialnego oraz przez straż gminną (miejską) powinien ponadto zawierać:
- 1) wskazanie miejsca zatrudnienia obwinionego,
 - 2) dane o warunkach materialnych, rodzinnych i osobistych obwinionego,
 - 3) wskazanie przepisu, pod który zarzucany czyn podpada,
 - 4) wskazanie osób pokrzywdzonych i ich adresów oraz określenie wysokości wyrządzonej szkody,
 - 5) informacje, czy uprawniony do tego wnioskodawca zastosował środki przewidziane w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji lub wystąpił o zastosowanie tych środków, jeżeli czyn zarzucany obwinionemu stanowi jednocześnie niewykonanie obowiązku podlegającego egzekucji administracyjnej.
- § 3. Do wniosku o ukaranie należy dołączyć materiał dochodzenia lub postępowania sprawdzającego, jeżeli było ono przeprowadzone, a w sprawach o wykroczenia określone w art. 119, 120, 122, 124 i 134 Kodeksu wykroczeń - ponadto dane o wysokości wyrządzonej szkody.
- § 4. Jeżeli wniosek o ukaranie nie zawiera wszystkich wymaganych danych albo zachodzi konieczność uzupełnienia jego dodatkowymi danymi lub wyjaśnienia wskazanych okoliczności, to przewodniczący kolegium może bądź zwrócić go do uzupełnienia temu, kto go złożył, bądź przekazać go w tym celu Policji lub innemu właściwemu organowi, bądź uzupełnić go we własnym zakresie.

Art. 22.

- § 1. Jeżeli wykroczenie stanowi jednocześnie niewykonanie obowiązku podlegającego egzekucji administracyjnej, to organ administracji państwej odpowiedzialny za doprowadzenie do wykonania tego obowiązku stosuje przede wszystkim środki przewidziane w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, aby doprowadzić do wykonania obowiązku.
- § 2. W warunkach określonych w § 1 można poprzeztać na zastosowaniu środków egzekucyjnych i nie kierować wniosku o ukaranie, chyba że zachowanie się sprawcy wykroczenia wskazuje na uporczywość lub złośliwość w niepodporządkowaniu się obowiązkowi podlegającemu egzekucji.

Art. 23.

- § 1. Jeżeli dane zawarte we wniosku o ukaranie dają podstawę do wszczęcia postępowania, przewodniczący kolegium kieruje sprawę na rozprawę lub do postępowania nakazowego albo przekazuje sprawę sądowi rejonowemu.
- § 2. Przewodniczący kolegium przekazuje sprawę sądowi, jeżeli w oparciu o materiał dowodowy dołączony do wniosku o ukaranie uzna, że zachodzi potrzeba

orzeczenia kary aresztu lub orzeczenia zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres powyżej roku. Postanowienie o przekazaniu powinno zawierać uzasadnienie.

- § 3. Jeżeli wniosek o ukaranie obejmuje kilka czynów tej samej osoby, a potrzeba przekazania sprawy sądowi wiąże się jedynie z niektórymi czynami, przekazaniu podlega cała sprawa.
- § 4. W razie zwrotu przez sąd przekazanej sprawy, przewodniczący kolegium niezwłocznie wyznacza rozprawę. Ponowne przekazanie sprawy sądowi na podstawie tych samych faktów i dowodów jest niedopuszczalne.
- § 5. Sprawy o wykroczenia pozostające ze sobą w ścisłym związku i popełnione przez kilku obwinionych, kolegium rozpoznaje łącznie, chyba że zachodzą okoliczności utrudniające łączne rozpoznanie sprawy.
- § 6. Jeżeli przeciwko temu samemu obwinionemu wniesiono kilka wniosków o ukaranie za kilka wykroczeń, przewodniczący kolegium zarządza łączne ich rozpoznanie, chyba że zachodzą okoliczności utrudniające łączne rozpoznanie spraw.
- § 7. Cofnięcie wniosku o ukaranie po wszczęciu postępowania nie wiąże kolegium.

Art. 24.

Można odmówić wszczęcia postępowania, jeżeli organ administracji państowej, odpowiedzialny za doprowadzenie do wykonania obowiązku podlegającego egzekucji administracyjnej, nie zastosował lub nie wystąpił o zastosowanie środków egzekucyjnych stosownie do art. 22 § 1, a uznać należy, że środki te są wystarczające do wdrożenia sprawcy wykroczenia do poszanowania prawa.

Art. 25.

Można odmówić wszczęcia postępowania, a wszczęte umorzyć, jeżeli:

- 1) o ten sam czyn, jako mający jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia, toczy się postępowanie karne na podstawie aktu oskarżenia wniesionego przez oskarżyciela publicznego; wówczas akta sprawy przekazuje się sądowi,
- 2) zastosowano już do sprawcy środek oddziaływania wychowawczego (art. 41 Kodeksu wykroczeń).

Art. 26.

- § 1. Okoliczności wyłączające orzekanie na podstawie niniejszego kodeksu uwzględnia się z urzędu w każdym stadium postępowania.
- § 2. Postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania wydaje przewodniczący kolegium. Doręcza się je temu, kto złożył wniosek o ukaranie oraz pokrzywdzonemu; osobom tym przysługuje zażalenie.
- § 3. W razie stwierdzenia po wszczęciu postępowania okoliczności wyłączających orzekanie, kolegium wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, a jeżeli rozpoczęto już postępowanie dowodowe - orzeczenie o umorzeniu. Jeżeli

jednak po rozpoczęciu postępowania dowodowego stwierdzono okoliczność wskazaną w art. 10 §1 pkt 1, collegium wydaje orzeczenie o uniewinnieniu.

§ 4. Postanowienie, o którym mowa w § 3, jeżeli wydano je przed rozprawą, doręcza się obwinionemu, pokrzywdzonemu oraz podmiotowi, który złożył wniosek o ukaranie. W innych wypadkach postanowienie doręcza się oskarżycielowi publicznemu, obwinionemu i pokrzywdzonemu, chyba że wydano je na rozprawie.

§ 5. Osobom wskazanym w § 4 przysługuje zażalenie.

Rozdział 5

Oskarżyciel publiczny

Art. 27.

§ 1. Oskarżycielem publicznym przed collegium we wszystkich sprawach o wykroczenia jest Policja.

§ 2. Organom administracji rządowej lub samorządowej, organom kontroli państwej lub kontroli samorządu terytorialnego oraz strażom gminnym (miejscim), uprawnienia oskarżyciela publicznego przysługują tylko w sprawach, w których, w zakresie swojego działania, złożyły wnioski o ukaranie.

§ 3. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia nadać uprawnienia oskarżyciela publicznego także innym instytucjom państwowym lub społecznym w sprawach, w których w zakresie swego działania złożyły one wnioski o ukaranie.

Art. 28.

§ 1. W rozprawie może brać udział tylko jeden oskarżyciel publiczny.

§ 2. Udział organu, który złożył wniosek o ukaranie, wyłącza od udziału Policję.

§ 3. Odstąpienie oskarżyciela publicznego od popierania wniosku o ukaranie nie wiąże collegium.

§ 4. Art. 18 § 1 i 2 stosuje się odpowiednio. W sprawie wyłączenia oskarżyciela publicznego rozstrzyga poza rozprawą przewodniczący collegium, a na rozprawie - przewodniczący składu orzekającego.

Rozdział 6

Obwiniony i jego obrońca

Art. 29.

Obwinionym jest osoba, przeciwko której złożono wniosek o ukaranie.

Art. 30.

§ 1. Obrońcą może być osoba uprawniona do obrony według przepisów ustawy o ustroju adwokatury lub inna osoba godna zaufania i dopuszczona przez przewodniczącego collegium lub składu orzekającego, a w szczególności przed-

stawiciel związku zawodowego lub innej organizacji społecznej, której członkiem jest obwiniony.

§ 2. Upoważnienia do obrony obwiniony może udzielić na piśmie lub ustnie do protokołu rozprawy.

§ 3. Obrońca może podejmować wszelkie czynności procesowe przewidziane dla obwinionego.

Art. 31.

Jeżeli obwiniony jest ubezwłasnowolniony, to przedstawiciel ustawowy lub osoba, pod której pieczęcią obwiniony pozostaje, może podejmować na jego korzyść wszelkie czynności procesowe, a przede wszystkim ustanawiać obrońcę oraz wnosić środki zaskarżenia.

Rozdział 7

Pokrzywdzony

Art. 32.

Pokrzywdzonym jest ten, czyje dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez wykroczenie.

Art. 33.

§ 1. Za pokrzywdzonego, który nie jest osobą fizyczną, czynności procesowych dokonuje organ uprawniony do działania w jego imieniu.

§ 2. Prawa pokrzywdzonego, który nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych albo który na skutek wad fizycznych lub psychicznych nie jest w stanie bronić swych interesów, wykonuje przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której pieczęcią pokrzywdzony pozostaje.

Rozdział 8

Dowody

Art. 34.

§ 1. Dowody przeprowadza się z urzędu lub na wniosek. Wniosek dowodowy powinien wskazywać, jakie okoliczności mają być udowodnione.

§ 2. Dowodami mogą być w szczególności:

- 1) zeznania świadków,
- 2) opinie urzędów powołanych do ich wydawania, instytutów lub zakładów specjalistycznych albo opinie biegłych,
- 3) wyjaśnienia obwinionego,
- 4) oględziny miejsca, rzeczy lub osoby,
- 5) dokumenty.

§ 3. Wiarogodność i moc dowodów podlega swobodnej ocenie kolegium, opartej na wszechstronnym rozważeniu zebranego materiału.

Art. 35.

- § 1. Każda osoba wezwana w charakterze świadka ma obowiązek stawić się we wskazanym miejscu oraz terminie i złożyć zeznanie.
- § 2. Świadka, który nie może stawić się na wezwanie z powodu choroby, kalectwa lub innej trudnej do pokonana przeszkody, skład orzekający lub wyznaczony członek składu orzekającego może przesłuchać w miejscu, w którym świadek przebywa.

Art. 36.

Osoby obowiązane do zachowania tajemnicy państowej, służbowej albo związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji mogą być przesłuchane co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, tylko po zwolnieniu tych osób od obowiązku zachowania tajemnicy w trybie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Art. 37.

- § 1. Osoba najbliższa dla obwinionego może odmówić zeznań.
- § 2. Prawo do odmowy zeznań trwa mimo ustania małżeństwa lub przysposobienia.
- § 3. Świadek może odmówić udzielenia odpowiedzi na pytania, jeżeli odpowiedź mogłaby narazić jego samego lub osobę mu najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub wykroczenie.
- § 4. Przed rozpoczęciem przesłuchania świadka poucza się go o prawie odmowy złożenia zeznań i udzielenia odpowiedzi na pytania oraz uprzedza się go o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego zeznania.

Art. 38.

- § 1. Jeżeli w sprawie wymagane są wiadomości specjalne, można zwrócić się o wydanie opinii do urzędów powołanych do wydawania opinii, instytutów, zakładów specjalistycznych, a w wyjątkowych wypadkach - do biegłego.
- § 2. Do biegłego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące świadków i wyłączenia członka kolegium od udziału w rozpoznawaniu sprawy.

Art. 39.

- § 1. W razie potrzeby można przeprowadzić oględziny miejsca, rzeczy lub osoby.
- § 2. Osoba, u której znajduje się przedmiot oględzin lub dowód rzeczowy, jest obowiązana na wezwanie organu prowadzącego postępowanie do okazania przedmiotu, a w razie potrzeby - do jego wydania w celu dostarczenia na miejsce przeprowadzenia dowodu.

Art. 40.

- § 1. W sprawach o wykroczenia, w celu znalezienia przedmiotów, o których mowa w art. 39, Policja, a w toku czynności sprawdzających również organ Państwowej Inspekcji Handlowej oraz służby ochronnej lasów państwowych i in-

ne organy, gdy ustawa tak stanowi, mogą dokonać przeszukania pomieszczeń i innych miejsc, a także osoby i rzeczy, jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczenia, że przedmioty te tam się znajdują.

§ 2. Przeszukanie następuje na polecenie prokuratora.

§ 3. W wypadkach nie cierpiących zwłoki, jeżeli polecenie prokuratora nie mogło być wydane uprzednio, można dokonać przeszukania, jednakże organ dokonujący przeszukania obowiązany jest następnie zwrócić się do prokuratora o zatwierdzenie przeszukania. Na zgłoszone do protokołu żądanie osoby, u której przeprowadzono przeszukanie, doręcza się jej postanowienie; o prawie zgłoszenia tego żądania należy osobę tę pouczyć, a w razie zgłoszenia żądania wciągnąć je do protokołu.

§ 4. Na postanowienia określone w § 2 i 3 osobie, u której dokonano przeszukania, przysługuje zażalenie do prokuratora nadzorującego. Osobie tej przysługuje także zażalenie do prokuratora na sposób przeprowadzenia czynności przeszukania.

Art. 41.

§ 1. Przeszukania zamieszkałych pomieszczeń można dokonywać w porze nocnej tylko w wypadkach nie cierpiących zwłoki; za porę nocną uważa się czas od godziny 22 do godziny 6.

§ 2. Przeszukania osoby i odzieży na niej powinno dokonywać się w miarę możliwości za pośrednictwem osoby tej samej płci.

Art. 42.

§ 1. Osobę, u której ma nastąpić przeszukanie, należy przed rozpoczęciem czynności zawiadomić o jego celu i wezwać do wydania poszukiwanych przedmiotów, okazując w razie odmowy wydania polecenie przeszukania, a w wypadkach wymienionych w art. 40 § 3 - nakaz kierownika właściwej jednostki Policji lub legitymację służbową.

§ 2. Podczas przeszukania ma prawo być obecna osoba, u której ma nastąpić przeszukanie, oraz osoba przybrana przez prowadzącego czynność. W razie nieobecności gospodarza lokalu należy do przeszukania przywołać przynajmniej jednego dorosłego domownika lub sąsiada.

§ 3. Do przedmiotów wydanych lub znalezionych w czasie przeszukania stosuje się odpowiednio art. 138a.

Art. 43.

§ 1. Przedmioty zbędne dla postępowania zwraca się osobie uprawnionej, a jeżeli ich posiadanie jest zabronione, to przekazuje się je właściwemu urzędowi lub instytucji.

§ 2. Przedmiot, co do którego powstaje wątpliwość, komu należy go wydać, składa się do depozytu sądu, w okręgu którego działa kolegium właściwe do rozpoznania sprawy, a przedmioty wartościowe - do depozytu bankowego. Przepisy o likwidacji nie podjętych depozytów i nie odebranych rzeczy stosuje się odpowiednio.

Rozdział 9

Wezwania i zawiadomienia

Art. 44.

- § 1. Na rozprawę przewodniczący kolegium wzywa do osobistego stawiennictwa obwinionego i niezbędnych świadków, a w razie potrzeby zarządza również sprowadzenie innych dowodów.
- § 2. O terminie rozprawy zawiadamia się oskarżyciela publicznego, obrońcę obwinionego i pokrzywdzonego.
- § 3. Przewodniczący kolegium oraz przewodniczący składu orzekającego mogą zawiadomić związek zawodowy lub inną organizację społeczną, że pożądany byłby udział w rozprawie ich przedstawiciela, jeżeli zachodzi potrzeba ochrony interesu społecznego albo indywidualnego, objętego ich zadaniami statutowymi.

Art. 45.

- § 1. Osoby wymienione w art. 10 § 1 pkt 5 lit a-e nie są obowiązane do składania zeznań w charakterze świadka lub do występowania w charakterze biegłego, można jednak zwrócić się o wyrażenie przez te osoby zgody na złożenie zeznań lub wystąpienie w charakterze biegłego. W razie wyrażenia zgody wezwania dla tych osób nie mogą zawierać zagrożenia zastosowania środków przymusu, a w razie niestawiennictwa na wezwanie lub odmowy złożenia zeznań nie można do nich stosować tych środków.
- § 2. Do osób wymienionych w art. 10 § 1 pkt 5 lit. f stosuje się odpowiednio § 1, jeżeli okoliczności, których zeznania lub opinie mają dotyczyć, związane są z wykonywaniem przez te osoby funkcji urzędowych lub służbowych.
- § 3. Art. 10 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 46.

- § 1. Przewodniczący kolegium może w uzasadnionych wypadkach wezwać obwinionego lub innego uczestnika postępowania do nadesłania na piśmie wyjaśnień bez potrzeby osobistego stawiennictwa na rozprawę.
- § 2. Jeżeli obwiniony lub świadek mieszka poza miejscowością, w której ma siedzibę dane kolegium, przewodniczący kolegium może zwrócić się do kolegium, na którego terenie działania mieszkają te osoby, o przesłuchanie ich co do wskazanych okoliczności. Przesłuchania dokonuje skład orzekający lub jego przewodniczący.

Art. 47.

- § 1. Wezwanie obwinionego na rozprawę powinno zawierać oznaczenie zarzuconego czynu, a ponadto pouczenie, że w razie niestawiennictwa można zarządzić przymusowe doprowadzenie obwinionego albo przeprowadzić rozprawę zaocznie.
- § 2. Wezwanie przeznaczone dla obwinionego powinno zawierać ponadto pouczenie o tym, że może on sprowadzić na rozprawę świadków i przedstawić inne

dowody na swoją obronę lub wskazać je kolegium w takim czasie, aby dowody te mogły być przeprowadzone na rozprawie, oraz pouczenie o przysługującym mu prawie korzystania z pomocy obrońcy i o treści art. 124 i 132.

Art. 48.

Obwiniony oraz pokrzywdzony powinni być zawiadomieni o terminie rozprawy oraz o terminie i miejscu przeprowadzenia dowodu poza rozprawą przynajmniej 7 dni przed tym terminem

Rozdział 10

Rozprawa

Art. 49.

- § 1. Rozprawa odbywa się ustnie i jawnie.
- § 2. Skład orzekający może wyłączyć jawność całości lub części rozprawy, jeżeli jawność mogłaby wywołać zakłócenie spokoju lub porządku publicznego.

Art. 50.

- § 1. Przewodniczący składu orzekającego kieruje rozprawą i czuwa nad jej prawnym i sprawnym przebiegiem, bacząc, aby w toku rozprawy zostały wyjaśnione wszystkie istotne okoliczności sprawy, przemawiające zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść obwinionego.
- § 2. Przewodniczący składu orzekającego powinien dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w miarę możliwości na pierwszej rozprawie.

Art. 51.

Jeżeli obwiniony nie stawił się na rozprawę i w aktach sprawy brak jest dowodu doręczenia mu wezwania na rozprawę, to odraca się rozprawę, przy czym skład orzekający może, jeżeli uzna to za celowe, przeprowadzić postępowanie dowodowe, a w szczególności przesłuchać świadków, którzy stawili się na rozprawę. Na następnej rozprawie dowody te należy przeprowadzić ponownie, jeśli zażąda tego obwiniony, a skład orzekający uzna to za konieczne w interesie obrony.

Art. 52.

- § 1. Jeżeli obwiniony, któremu doręczono wezwane na rozprawę, nie stawi się, przeprowadza się rozprawę zaocznie. Nie dotyczy to wypadków, gdy skład orzekający uznał udział obwinionego w rozprawie za konieczny; wówczas rozprawę odraca się po ewentualnym przeprowadzeniu postępowania dowodowego, a w szczególności po przesłuchaniu tych świadków, którzy stawili się na rozprawę.
- § 2. W razie nie usprawiedliwionego niestawiennictwa obwinionego, którego udział w rozprawie jest konieczny, przewodniczący składu orzekającego może zarządzić przymusowe doprowadzenie obwinionego przez Milicję Obywatelską.

Art. 53.

- § 1. Obwinionemu należy wyjaśnić, jaki czyn został mu zarzucony we wniosku o ukaranie.
- § 2. Jeżeli obwiniony przyznaje się do winy, a wyjaśnienia jego nie budzą wątpliwości, można nie przeprowadzać dalszych dowodów.

Art. 54.

- § 1. Wniosek dotyczący przeprowadzenia dowodu należy uwzględnić, chyba że przedmiotem dowodu jest okoliczność nie mająca istotnego znaczenia dla sprawy lub wyjaśniona już na podstawie innych dowodów zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy.
- § 2. Skład orzekający może w każdym stadium postępowania zmienić, uzupełnić lub uchylić postanowienie dotyczące przeprowadzenia dowodu.
- § 3. Poza rozprawą o dopuszczeniu dowodu lub jego zabezpieczeniu decyduje przewodniczący składu orzekającego lub przewodniczący kolegium.

Art. 55.

- § 1. Na rozprawie można odczytywać protokoły przesłuchań obwinionego, świadków i biegłych, chyba że bezpośrednie przeprowadzenie dowodu jest niezbędne, jak również odczytywać lub ujawniać wszelkie dokumenty i adnotacje znajdujące się w aktach.
- § 2. Jeżeli zachodzi potrzeba uzupełnienia materiału dowodowego w sprawie, a nie można tego uczynić na prowadzonej rozprawie, to należy rozprawę odroczyć. Postanowienie o odroczeniu rozprawy powinno wskazywać, w jaki sposób materiał dowodowy ma być uzupełniony.
- § 3. Rozprawę odroczoną prowadzi się w nowym terminie w dalszym ciągu. Jeżeli skład orzekający uległ zmianie, ujawnia się dowody przeprowadzone poprzednio, chyba że skład orzekający uzna za konieczne ponowne ich przeprowadzenie.

Art. 55a.

- § 1. Jeżeli kolegium uzna, że zachodzi potrzeba orzeczenia kary aresztu lub orzeczenia zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres powyżej roku, wydaje postanowienie o przekazaniu sprawy sądowi. Postanowienie to powinno zawierać uzasadnienie. O możliwości przekazania sprawy sądowi uprzedza się obecne na rozprawie strony.
- § 2. W razie przekazania sądowi sprawy jednego z obwinionych, kolegium orzeka w sprawie pozostałych obwinionych, z uwzględnieniem art. 23 § 5.
- § 3. W wypadkach określonych w art. 23 § 3 i 6 w razie potrzeby przekazania sprawy sądowi w związku z niektórymi tylko z zarzucanych czynów, przekazaniu podlega sprawa z wyjątkiem jej części dotyczącej czynów, co do których kolegium umarza postępowanie.

Art. 56.

Po zamknięciu postępowania dowodowego przewodniczący składu orzekającego udziela głosu kolejno oskarżycielowi publicznemu, pokrzywdzonemu, obrońcy i obwinionemu, po czym zarządza tajną naradę, na której oprócz składu orzekającego może być obecny tylko protokolant.

Art. 57.

- § 1. Skład orzekający na podstawie całokształtu materiału dowodowego ujawnionego na rozprawie rozstrzyga większością głosów w kwestii winy i kary oraz w innych kwestiach przewidzianych w przepisach prawa.
- § 2. Rozstrzygnięcie podpisują przewodniczący i członkowie składu orzekającego, nie wyłączając przegłosowanego, który podpisując rozstrzygnięcie ma prawo zaznaczyć na nim swoje zdanie odrębne.

Art. 58.

Skład orzekający wydaje orzeczenie o ukaraniu, odstąpieniu od wymierzenia kary lub środka karnego, uniewinnieniu albo o umorzeniu postępowania.

Art. 59.

- § 1. Orzeczenie o ukaraniu powinno zawierać:

- 1) oznaczenie kolegium, które je wydało, imiona i nazwiska przewodniczącego oraz członków składu orzekającego i protokolanta,
- 2) datę i miejsce wydania orzeczenia oraz zaznaczenie, czy zostało ono wydane w postępowaniu zwyczajnym, czy też przypieszonym,
- 3) imię, nazwisko oraz inne dane określające tożsamość obwinionego,
- 4) określenie czynu zarzucanego obwinionemu,
- 5) określenie czynu przypisanego obwinionemu, z podaniem czasu i miejsca jego popełnienia, oraz wskazanie naruszonego przepisu prawa,
- 6) decyzję co do kary, z powołaniem podstawy prawnej,
- 7) decyzję co do kosztów postępowania, dowodów rzeczowych, jeżeli zostały one zajęte, oraz innych kwestii przewidzianych w przepisach prawa,
- 8) pouczenie o trybie i terminie zaskarżenia,

pkt 9 w § 1 w art. 59
skreślony

- § 2. Jeżeli ukarany jest osobą przebywającą czasowo na obszarze Państwa Polskiego, to skład orzekający może orzec, że orzeczenie o ukaraniu jest natychmiast wykonalne.

Art. 60.

Orzeczenie o uniewinnieniu oraz o umorzeniu postępowania powinny zawierać dane, o których mowa w art. 59 § 1 pkt 1-4, 7 i 8, a orzeczenie o odstąpieniu od wymierzenia kary lub środka karnego - także dane, o których mowa w pkt 5, oraz odpowiednio decyzję o uniewinnieniu, o umorzeniu postępowania albo o odstąpieniu od wymierzenia kary lub środka karnego i ewentualnym zastosowaniu do sprawcy środka odziaływania społecznego.

Art. 61.

- § 1. Rozstrzygnięcia wydane w wyniku rozprawy ogłasza się niezwłocznie po zakończeniu narady.
- § 2. Po ogłoszeniu orzeczenia przewodniczący składu orzekającego podaje ustnie najważniejsze powody rozstrzygnięcia i poucza strony o prawie złożenia w terminie 7 dni wniosku o doręczenie orzeczenia wraz z uzasadnieniem. Uzasadnienie powinno być sporządzone w ciągu 7 dni od daty złożenia takiego wniosku. W razie niemożności sporządzenia uzasadnienia w terminie przewodniczący kolegium może przedłużyć ten termin na czas oznaczony.
- § 3. Orzeczenie wydane zaocznie doręcza się niezwłocznie wraz z uzasadnieniem obwinionemu i jego obrońcy.
- § 4. Jeżeli obwiniony po złożeniu wyjaśnień samowolnie opuścił miejsce rozprawy przed jej zakończeniem albo bez usprawiedliwienia nie stawił się na kolejny termin rozprawy odroczonej, mimo że był poinformowany o tym terminie, wydanego pod jego nieobecność orzeczenia nie uważa się za zaoczne.
- § 5. Jeżeli w rozstrzygnięciu nie postanowiono o zaliczeniu na poczet środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów okresu zatrzymania dokumentu stwierdzającego uprawnienie do ich prowadzenia albo o kosztach postępowania lub dowodach rzeczowych, kolegium orzeka o tym postanowieniem na posiedzeniu. Nie można jednak w tym trybie orzec przepadku przedmiotów.
- § 6. Na postanowienie, o którym mowa w § 5, przysługuje zażalenie.

Art. 62.

- § 1. Przewodniczący kolegium może zezwolić przedstawicielom radia, telewizji, filmu i prasy na dokonywanie za pomocą aparatury utrwalień obrazu lub dźwięku przebiegu rozprawy, gdy przemawia za tym uzasadniony interes społeczny, dokonywanie tych czynności nie utrudni prowadzenia rozprawy, a ważny interes uczestnika postępowania temu się nie sprzeciwia. Przewodniczący kolegium może określić warunki, od których uzależnia wydanie zezwolenia.
- § 2. Przewodniczący składu orzekającego na wniosek strony wyraża zgodę na utrwalenie przez nią przebiegu rozprawy za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk, jeżeli nie przemawia przeciw temu względ na prawidłowość postępowania.

Art. 63.

- § 1. Przewodniczący składu orzekającego wydaje wszelkie zarządzenia niezbędne do utrzymania porządku na rozprawie.
- § 2. Przewodniczący składu orzekającego może, jeżeli uprzednie ostrzeżenie nie odniosło skutku, nałożyć na osobę zakłócającą porządek rozprawy lub naruszającą powagę kolegium karę porządkową od 2 złotych 50 groszy do 250 złotych; przewodniczący może również zarządzić wydalenie tej osoby z sali rozpraw.
- § 3. Na postanowienie o ukaraniu karą porządkową ukaranemu przysługuje zażalenie do składu orzekającego, a w razie składu jednoosobowego - do innego równorzędnego składu, o czym ukaranego należy pouczyć. Zażalenie wnosi

się ustnie do protokołu rozprawy. W wyniku rozpoznania zażalenia postanowienie uchyla się, zmienia albo utrzymuje w mocy.

DZIAŁ IV

Postępowanie nakazowe

Art. 64.

- § 1. W sprawach, w których nie zachodzi potrzeba wymierzenia kary innej niż grzywna nie wyższa od 1250 złotych, collegium może orzec tę karę w drodze nakazu karnego.
- § 2. Orzekanie w postępowaniu nakazowym może nastąpić wyłącznie na podstawie wniosku o ukaranie złożonego przez Policję, organ lub instytucję, o których mowa w art. 20 § 1, sporzązonego w wyniku ustaleń popartych wiarygodnymi dowodami, jeżeli z dowodów tych wynika, że okoliczności tego czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości.
- § 3. Nie orzeka się kary w drodze nakazu karnego, jeżeli w myśl przepisu ustawy należy orzec także środek karny.

Art. 65.

- § 1. Do nakazu karnego stosuje się odpowiednio art. 59 § 1. Nakaz karny uzasadnia się z urzędu.
- § 2. Nakaz karny doręcza się obwinionemu, pokrzywdzonemu wskazanemu we wniosku o ukaranie oraz temu, kto złożył wniosek o ukaranie. W razie niemożności doręczenia nakazu obwinionemu lub pokrzywdzonemu w ciągu 3 miesięcy, collegium może postanowieniem wydanym na posiedzeniu uznać nakaz za bezskuteczny; sprawa podlega wówczas rozpoznaniu w postępowaniu zwyczajnym.
- § 3. Podmiotom, o których mowa w § 2, przysługuje prawo wniesienia sprzeciwu do collegium, które wydało nakaz karny, w terminie 7 dni od jego doręczenia. W razie wniesienia sprzeciwu nakaz karny traci moc, a przewodniczący collegium wyznacza rozprawę. Collegium rozpoznając sprawę w wyniku wniesienia sprzeciwu nie jest związane treścią nakazu karnego, z tym że nie może orzec kary surowszej niż określona w art. 64 § 1, jeżeli sprzeciw złożył wyłącznie obwiniony lub jego obrońca.
- § 4. Przewodniczący collegium odmawia przyjęcia sprzeciwu, jeżeli wniesiony został po terminie lub przez osobę nieuprawnioną. Na postanowienie o odmowie przyjęcia sprzeciwu przysługuje zażalenie.
- § 5. Sprzeciw może być cofnięty do czasu rozpoczęcia postępowania dowodowego na rozprawie. W razie cofnięcia sprzeciwu nakaz karny staje się prawomocny.
- § 6. Nakaz karny, od którego nie wniesiono sprzeciwu lub sprzeciw cofnięto, podlega wykonaniu jak prawomocne orzeczenie o ukaraniu.

DZIAŁ V

Postępowanie mandatowe

Art. 66.

§ 1. Funkcjonariusze Policji mogą, za wykroczenia, określone w trybie art. 67, nakładać w drodze mandatu karnego grzywny w wysokości od 10 do 500 złotych, jeżeli:

- 1) schwytają sprawcę na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem albo
- 2) pod nieobecność sprawcy stwierdzą naocznie albo za pomocą urządzenia pomiarowego lub kontrolnego popełnienie wykroczenia, a nie zachodzi wątpliwość co do osoby sprawcy.

§ 2. Funkcjonariusz nakładający grzywnę w drodze mandatu karnego obowiązany jest określić zarzucane wykroczenie i pouczyć sprawcę o prawie odmowy przyjęcia mandatu oraz o tym, że w razie odmowy przyjęcia mandatu sporządzony zostanie wniosek o ukaranie.

§ 3. Prezes Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji może nadać w drodze rozporządzenia uprawnienia określone w § 1 także funkcjonariuszom innych organów.

Art. 66a.

§ 1. W drodze mandatu karnego nie nakłada się grzywny za wykroczenie, za które należałoby orzec środek karny.

§ 2. W postępowaniu mandatowym nakłada się grzywny w drodze mandatu karnego:

- 1) kredytowanego - wydawanego ukaranemu za pokwitowaniem odbioru,
- 2) gotówkowego - wydawanego ukaranemu po uiszczeniu grzywny bezpośrednio funkcjonariuszowi, który ją nałożył.

§ 3. Mandatem karnym kredytowanym można również nałożyć grzywnę zaocznie, w razie stwierdzenia pod nieobecność sprawcy - naocznie albo za pomocą urządzenia pomiarowego lub kontrolnego - popełnienia wykroczenia, gdy nie zachodzi wątpliwość co do osoby sprawcy.

§ 4. Mandat karny staje się prawomocny z chwilą uiszczenia grzywny bezpośrednio funkcjonariuszowi, który ją nałożył, lub z chwilą pokwitowania odbioru mandatu karnego kredytowanego przez ukaranego, a jeżeli grzywna została nałożona pod nieobecność sprawcy - z chwilą uiszczenia grzywny we wskazanym terminie.

Art. 67.

§ 1. Wykroczenia, za które funkcjonariusze Policji upoważnieni są do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego, określi w drodze rozporządzenia Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

§ 2. Wykroczenia, za które funkcjonariusze innych organów upoważnieni są do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego, oraz zasady i sposób wyda-

wania upoważnień określi, w drodze rozporządzenia, właściwy minister w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji, a w stosunku do funkcjonariuszy urzędów centralnych - Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji na wniosek właściwego centralnego organu administracji rządowej.

§ 3. W rozporządzeniach, o których mowa w § 1 i 2, mogą być określone również zróżnicowane wysokości mandatów karnych za poszczególne rodzaje wykroczeń w zależności od stopnia społecznej szkodliwości czynu i rodzaju naruszonego dobra - w granicach kary grzywnej określonych w art. 66 § 1.

Art. 67a.

§ 1. Prawomocny mandat karny podlega uchyleniu, jeżeli grzywnę nałożono za czyn nie będący wykroczeniem. Uchylenie następuje na wniosek ukaranego złożony w terminie 7 dni od uprawomocnienia się mandatu lub z urzędu.

§ 2. Uprawnionym do uchylenia prawomocnego mandatu karnego jest collegium, na którego obszarze działania grzywna została nałożona. Collegium orzeka na posiedzeniu jednoosobowo. Przed wydaniem postanowienia można zarządzić przeprowadzenie czynności w celu sprawdzenia podstaw do uchylenia mandatu karnego.

§ 3. Uchylając mandat karny nakazuje się podmiotowi, na rachunek którego pobrano grzywnę, zwrot uiszczonej grzywnej.

Art. 68.

§ 1. Szczegółowe zasady i sposób nakładania grzywnej w drodze mandatu karnego oraz uiszczenia tak nałożonych grzywien określi, w drodze rozporządzenia, Rada Ministrów.

§ 2. Ściąganie grzywnej nałożonej w drodze mandatu karnego następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

DZIAŁ VI

Postępowanie przyspieszone

Art. 69.

W postępowaniu przyspieszonym stosuje się przepisy o postępowaniu przed collegium, jeżeli przepisy niniejszego działu nie stanowią inaczej.

Art. 70.

§ 1. Postępowanie przyspieszone stosuje się do osób nie mających stałego miejsca zamieszkania lub miejsca stałego pobytu, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że rozpoznanie sprawy w postępowaniu zwyczajnym będzie niemożliwe lub znacznie utrudnione.

§ 2. Postępowanie przyspieszone można zastosować również do osób przebywających jedynie czasowo na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że rozpoznanie sprawy w postępowaniu zwyczajnym będzie niemożliwe lub znacznie utrudnione.

§ 3. Postępowanie przyspieszone stosuje się także wobec sprawców wykroczeń przeciwko mieniu i urządzeniom użytku publicznego, określonych w art. 124 i 143 Kodeksu wykroczeń, oraz przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu, określonych w art. 50, 51 i 52a Kodeksu wykroczeń, popełnionych w związku z imprezami masowymi, określonymi w przepisach o bezpieczeństwie imprez masowych.

§ 4. Postępowanie przyspieszone stosuje się ponadto, gdy ustawa tak stanowi.

Art. 71.

W wypadkach wskazanych w art. 70 w postępowaniu przyspieszonym orzeka się tylko wówczas, gdy sprawca wykroczenia został ujęty na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem i niezwłocznie doprowadzony na rozprawę.

Art. 72.

- §1. Policja lub inny organ, któremu szczególne ustawy powierzają zadania w zakresie ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego, w wypadku schwytania na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem sprawcy wykroczenia, które podlega postępowaniu przyspieszonemu, może zatrzymać i niezwłocznie doprowadzić go do kolegium.
- §2. Z zatrzymania sporządza się protokół, w którym podaje się czas i powód zatrzymania oraz złożone przez zatrzymanego oświadczenia. O zatrzymaniu zawiadamia się osobę wskazaną przez zatrzymanego.
- §3. Zatrzymanemu przysługuje zażalenie do sądu o czym należy go pouczyć. Zażalenie przekazuje się niezwłocznie sądowi rejonowemu miejsca zatrzymania, który również niezwłocznie je rozpatruje.
- §4. Policja może zwolnić zatrzymanego od przymusowego doprowadzenia go do kolegium, zatrzymując mu paszport lub inny dokument uprawniający do przekroczenia granicy, który przekazuje się wraz z wnioskiem o ukaranie do kolegium. Zwrotu dokumentu dokonuje kolegium, nie później niż przy wydaniu orzeczenia albo z chwilą zmiany trybu postępowania.
- §5. Osoba wezwana przez organ, o którym mowa w § 1, do stawienia się w kolegium w charakterze świadka obowiązana jest stawić się w wskazanym miejscu, dniu i godzinie; art. 136 stosuje się odpowiednio.

Art. 73.

W sprawach rozpoznawanych w postępowaniu przyspieszonym:

- 1) organ, który doprowadził obwinionego do kolegium, może zgłosić wniosek o ukaranie ustnie do protokołu,
- 2) kolegium bezzwłocznie przystępuje do rozpoznawania sprawy,
- 3) termin do wniesienia środka zaskarżenia wynosi 3 dni od dnia ogłoszenia orzeczenia,

pkt 4-6 w art. 73 skreślone

Art. 74.

- § 1. W postępowaniu przyspieszonym przewodniczący składu orzekającego zobowiązuje obwinionego do pozostańia do dyspozycji kolegium aż do zakończe-

nia rozprawy pod rygorem wydania orzeczenia pod jego nieobecność; tak wydanego orzeczenia nie uważa się za zaoczne.

- § 2. W razie odroczenia rozprawy sprawę rozpoznaje się w postępowaniu zwyczajnym.
- § 3. O zastosowaniu postępowania przyspieszonego oraz o zmianie tego trybu na postępowanie zwyczajne należy uprzedzić obwinionego w każdym stadium postępowania.
- § 4. Orzeczenie wydane w postępowaniu przyspieszonym powinno zawierać uzasadnienie, które odczytuje się przy ogłoszaniu orzeczenia. Art. 18b § 2 i art. 61 § 2 nie stosuje się.

DZIAŁ VII

Postępowanie w sprawach o wykroczenia związane z wykonywaniem pracy zarobkowej

Art. 75.

- § 1. W sprawach o wykroczenia przeciwko prawom pracownika określone w Kodeksie pracy, a także w sprawach o inne wykroczenia związane z wykonywaniem pracy zarobkowej, jeżeli ustawa tak stanowi, orzeka się na podstawie wniosku złożonego przez inspektora pracy. Art. 21 § 2 stosuje się odpowiednio.
- § 2. W postępowaniu przed kolegium w sprawach wskazanych w § 1 oskarżycielem publicznym jest inspektor pracy.

Art. 76.

W celu ustalenia, czy istnieją podstawy do wystąpienia z wnioskiem o ukaranie oraz zebrania danych niezbędnych do sporządzenia takiego wniosku lub jego uzupełnienia, inspektor pracy może przeprowadzić czynności, o których mowa w art. 19.

Art. 76a.

W sprawach, o których mowa w art. 75 § 1, inspektor pracy może, także po przeprowadzeniu czynności wskazanych w art. 76, nałożyć grzywnę w drodze mandatu karnego, jeżeli uważa, że kara ta będzie wystarczająca. Przepis działu V stosuje się odpowiednio.

DZIAŁ VIII

Środki odwoławcze

Rozdział 11

Przepisy ogólne

Art. 77.

- § 1. Środkiem odwoławczym są odwołanie i zażalenie.

- § 2. Od orzeczenia kolegium oskarżycielowi publicznemu, obwinionemu i po-krzywdzonemu przysługuje odwołanie.
- § 3. Osobom określonym w § 2, a także innym osobom, gdy ustawa tak stanowi, przysługuje zażalenie na postanowienia, zarządzenia i inne czynności w wy-padkach wskazanych w ustawie.

Art. 78.

- § 1. Wnoszący środek odwoławczy może skarżyć jedynie rozstrzygnięcia i inne czynności naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom; ograniczenie to nie dotyczy oskarżyciela publicznego. Oskarżyciel publiczny może wnosić środek odwoławczy także na korzyść obwinionego.
- § 2. W środku odwoławczym należy podać czego domaga się skarżący. Jeżeli śro-dek pochodzi od oskarżyciela publicznego lub obrońcy będącego adwokatem, powinien zawierać także zarzuty stawiane rozstrzygnięciu. Z treści środka winno wynikać, czy jest wnioszony na korzyść czy na niekorzyść obwinione-go.

Art. 79.

- § 1. Organem rozpatrującym środki odwoławcze jest sąd rejonowy, przy którym działa kolegium, chyba że ustawa stanowi inaczej.
- § 2. Środki odwoławcze wnosi się za pośrednictwem organu, który wydał zaskar-żone rozstrzygnięcie lub dokonał zaskarżonej czynności, chyba że ustawa sta-nowi inaczej.
- § 3. Organ, o którym mowa w § 2, po otrzymaniu środka odwoławczego:
 - 1) odmawia jego przyjęcia, jeżeli środek został wniesiony po terminie albo przez osobę nieuprawnioną lub jest niedopuszczalny z mocy ustawy, al-bo
 - 2) przekazuje niezwłocznie środek wraz z aktami sprawy organowi odwo-ławczemu do rozpoznania.
- § 4. Czynności, o których mowa w § 3, w kolegium wykonuje przewodniczący kolegium.
- § 5. Na postanowienie odmawiające przyjęcia środka odwoławczego przysługuje wnioskującemu ten środek zażalenie do organu właściwego do rozpoznania tego środka.

Art. 80.

- § 1. Środek odwoławczy można cofnąć. Środka wniesionego na korzyść obwinio-nego nie można jednak cofnąć bez jego zgody.
- § 2. Obwiniony może cofnąć wniesiony na jego korzyść środek odwoławczy, chy-ba że wniósł go oskarżyciel publiczny.
- § 3. Cofnięty środek odwoławczy pozostawia się bez rozpoznania, chyba że za-chodzi jedna z okoliczności wymienionych w art. 18c § 1. W razie cofnięcia środka po przekazaniu sprawy do organu odwoławczego, powiadamia się ten organ.

§ 4. Rozstrzygnięcia nie zaskarżone lub co do których środek odwoławczy cofnięto, stają się prawomocne.

Rozdział 12

Odwołanie

Art. 81.

Odwołanie wnosi się na piśmie w terminie 7 dni od daty otrzymania odpisu orzeczenia wraz z uzasadnieniem, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 82.

Wniesienie odwołania przed upływem terminu do złożenia wniosku o uzasadnienie orzeczenia wywołuje skutki wskazane w art. 18b § 2 i podlega rozpoznanню; może ono być uzupełnione w terminie wskazanym w art. 81.

Art. 83.

Odwołanie rozpoznaje sąd na zasadach określonych w Kodeksie postępowania karnego.

Rozdział 13

Ponowne rozpoznawanie sprawy w kolegium po uchyleniu orzeczenia

Art. 84.

- § 1. Kolegium, któremu przekazano sprawę do ponownego rozpoznania po uchyleniu orzeczenia, orzeka w granicach, w jakich nastąpiło przekazanie.
- § 2. Kolegium, o którym mowa w § 1, może przeprowadzając postępowanie w zakresie dowodów, które nie miały wpływu na uchylenie orzeczenia, poprzestać na ich ujawnieniu.

Art. 85.

Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy, zapatrywania prawne i wskazania sądu co do dalszego postępowania, są wiążące dla kolegium, któremu sprawę przekazano.

Art. 86.

Kolegium, któremu przekazano sprawę do ponownego rozpoznania, może wydać orzeczenie surowsze niż uchylone tylko wtedy, gdy orzeczenie to było zaskarżone na niekorzyść obwinionego.

Rozdział 14**Zażalenie****Art. 87.**

Zażalenie wnosi się na piśmie lub ustnie do protokołu w terminie 7 dni od daty ogłoszenia rozstrzygnięcia, a gdy podlega ono doręczeniu, od daty doręczenia lub od daty dokonania zaskarżonej czynności, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 88.

Zażalenie nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego rozstrzygnięcia lub czynności, chyba że organ, o którym mowa w art. 79 § 2, lub organ odwoławczy postanowi inaczej.

Art. 89.

- § 1. Organ, na którego rozstrzygnięcie złożono zażalenie, może je uwzględnić bez przekazywania sprawy do organu odwoławczego, jeżeli orzeka w tym samym składzie.
- § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się do zażaleń na postanowienia kończące postępowanie.

Art. 90.

Organ odwoławczy rozpatrujący zażalenie stosuje przy jego rozpoznawaniu przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Art. 91.

W razie uchylenia rozstrzygnięcia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, stosuje się odpowiednio przepis art. 85.

Art. 92.

- § 1. W razie uchylenia postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania, przewodniczący kolegium wydaje postanowienie o wszczęciu postępowania.
- § 2. W razie uchylenia postanowienia o umorzeniu postępowania, przewodniczący kolegium wyznacza rozprawę; kolegium może ukarać obwinionego jedynie wówczas, gdy zażalenie było wniesione na jego niekorzyść.

DZIAŁ IX

Wykonywanie rozstrzygnięć

Art. 93.

Orzeczenia, nakazy karne i postanowienia podlegają wykonaniu z chwilą uprawomocnienia się, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 94.

- § 1. Organem właściwym do wykonywania rozstrzygnięć kolegiów jest sąd rejonowy, w którego okręgu zapadło rozstrzygnięcie.
- § 2. Sąd wskazany w § 1 może przekazać wykonanie rozstrzygnięcia innemu sądowi rejonowemu, jeżeli zapadło ono wobec osoby zamieszkałej i przebywającej w okręgu tamtego sądu; nie dotyczy to mieszkańców miast, w których działa kilka sądów rejonowych.

Art. 95.

Przy wykonywaniu rozstrzygnięć kolegiów sąd stosuje odpowiednio przepisy Kodeksu karnego wykonawczego.

Art. 96.

Prawo do ściągnięcia orzeczonych kosztów postępowania przedawnia się z upływem 3 lat od daty uprawomocnienia się rozstrzygnięcia.

Art. 104.

art. 97-103 skreślone

- § 1. Odstępuje się od wykonania kary, jeżeli za czyn będący wykroczeniem, a ze względu na swe następstwa lub okoliczności zarazem przestępstwem, wymierzono kary podlegające zaliczeniu (art. 10 Kodeksu wykroczeń).
- § 2. Można odstąpić od wykonania zastępczej kary aresztu, jeżeli względy społeczne przemawiają przeciwko osadzeniu ukaranego w zakładzie karnym.

art. 105-109 skreślone

DZIAŁ X

Nadzór

Art. 110.

- § 1. Nadzór zwierzchni nad administracyjną działalnością kolegiów sprawuje Minister Sprawiedliwości.
- § 2. Nadzór bezpośredni nad administracyjną działalnością kolegiów sprawują prezesi sądów rejonowych.
- § 3. Minister Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia, tryb wykonywania nadzoru, o którym mowa w § 1 i 2.

§ 4. Nadzór zwierzchni nad postępowaniem mandatowym w sprawach o wykroczenia sprawuje Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, a w sprawach, o których mowa w art. 75 § 1 - Główny Inspektor Pracy.

art. 111 skreślony

DZIAŁ Xa

Uchylanie prawomocnych rozstrzygnięć

Art. 112.

- § 1. Prawomocne orzeczenia kolegium oraz prawomocne postanowienia o umorzeniu postępowania, które uprawomocniły się bez zaskarżenia do sądu, a także prawomocne nakazy karne mogą być uchylone w razie rażącego naruszenia prawa, jeżeli mogło ono mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia.
- § 2. Prawomocne orzeczenia kolegium oraz prawomocne nakazy karne mogą być uchylone na korzyść obwinionego, jeżeli w wyniku orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stracił moc lub uległ zmianie przepis prawny będący podstawą ukarania.

Art. 114.

art. 113 skreślony

Organem właściwym do uchylania prawomocnych rozstrzygnięć jest sąd wojewódzki, w którego okręgu działania zapadło rozstrzygnięcie podlegające uchyleniu.

Art. 115.

Sąd wojewódzki orzeka w przedmiocie uchylenia prawomocnego rozstrzygnięcia w trybie określonym w przepisach Kodeksu postępowania karnego z uwzględnieniem przepisów niniejszego działu.

Art. 116.

- § 1. Wniosek o uchylenie prawomocnego rozstrzygnięcia może złożyć oskarżyciel publiczny, obwiniony, pokrzywdzony, prokurator, prezes sądu rejonowego lub wojewódzkiego, w którego okręgu zapadło rozstrzygnięcie, oraz Rzecznik Praw Obywatelskich.
- § 2. We wniosku należy wykazać, na czym polega uchybienie i jego wpływ na treść rozstrzygnięcia. Wniosek, który nie pochodzi od prokuratora, Rzecznika Praw Obywatelskich lub prezesów sądów wskazanych w § 1, powinien być sporządzony i podpisany przez adwokata.
- § 3. Wniosek pochodzący od obwinionego lub pokrzywdzonego składa się w kolegium, które wydało rozstrzygnięcie, dołączając do niego dowód uiszczenia opłaty. Opłata ulega zwrotowi w razie uwzględnienia wniosku.
- § 4. Przewodniczący kolegium przekazuje wniosek wraz z aktami sprawy sądowi wskazanemu w art. 114, a gdy wniosek nie spełnia wymogów określonych w § 2 i 3, odmawia jego przyjęcia. Na postanowienie o odmowie przyjęcia wniosku przysługuje zażalenie do sądu wojewódzkiego.

§ 5. Podmioty inne niż wskazane w § 3, uprawnione do występowania o uchylenie prawomocnego rozstrzygnięcia kolegium, mogą występować z wnioskiem bezpośrednio do właściwego sądu wojewódzkiego. Od wniosku nie uiszcza się opłaty. Przewodniczący kolegium przekazuje akta sprawy, której wniosek dotyczy, sądowi na jego żądanie.

§ 6. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłaty, o której mowa w § 3.

Art. 117.

W razie uchylenia prawomocnego rozstrzygnięcia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, kolegium stosuje odpowiednio przepisy art. 84-86 albo art. 91 i 92. Ponowne rozpoznanie sprawy nie może nastąpić w postępowaniu nakazowym.

Art. 117a.

Przepisy art. 114, 115, 116 § 1 i 5 zdanie trzecie oraz art. 117 stosuje się odpowiednio do stwierdzania nieważności orzeczenia, postanowienia lub nakazu karnego w sytuacjach określonych w art. 18c § 1; wniosek o stwierdzenie nieważności składa się w sądzie, o którym mowa w art. 114.

DZIAŁ XI

Udział prokuratora

Art. 118.

Prokurator Generalny i podlegli mu prokuratorzy, w postępowaniu unormowanym niniejszym kodeksem, mogą:

- 1) występować w każdej sprawie z wnioskiem o ukaranie,
- 2) brać udział w postępowaniu w charakterze oskarżyciela publicznego; w takich wypadkach udział prokuratora wyłącza udział innego oskarżyciela,
- 3) składać środki odwoławcze zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść obwinionego,
- 4) występować z wnioskiem o uchylenie prawomocnego rozstrzygnięcia oraz o stwierdzenie nieważności rozstrzygnięcia.

DZIAŁ XII

Przepisy porządkowe

Rozdział 17

Pisma

Art. 119.

- § 1. Wnioski o ukaranie, środki zaskarżenia, wyjaśnienia oraz wszelkie oświadczenia składa się na piśmie; można je wnosić również ustnie do protokołu, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej.
- § 2. Pismo lub ustne oświadczenie wniesione do protokołu poza rozprawą powinno być podpisane przez wnoszącego, a protokół - ponadto przez osobę, która go sporządziła.

Art. 120.

- § 1. Jeżeli collegium, do którego pismo wniesiono, jest niewłaściwe w sprawie, powinno niezwłocznie przekazać to pismo do właściwego collegium lub innego właściwego organu i zawiadomić o tym wnoszącego.
- § 2. Pismo wniesione przed upływem przepisanego terminu do niewłaściwego collegium albo instytucji państwowej lub społecznej uważa się za wniesione z zachowaniem terminu.

Rozdział 18

Protokoły i adnotacje

Art. 121.

Protokół spisuje się z każdej czynności mającej istotne znaczenie dla sprawy, a w szczególności z rozprawy i posiedzenia, a także z dokonanych poza rozprawą oględzin, eksperymentów oraz przesłuchań obwinionych, pokrzywdzonych i świadków.

Art. 122.

- § 1. Protokół odczytuje się osobom biorącym udział w danej czynności; osoby te powinny następnie podpisać protokół. O odmowie lub braku podpisu z innych przyczyn należy zamieścić wzmiankę w protokole.
- § 2. Protokół rozprawy oraz posiedzenia podpisują przewodniczący składu orzekającego oraz protokolant.
- § 3. Skreśleń i poprawek w protokole należy tak dokonywać, aby wyrazy skreślone i poprawione były czytelne. Skreślenia i poprawki powinny być omówione w protokole przed jego podpisaniem.

Art. 123.

Czynności kolegium, z których nie sporządza się protokołu, a także inne zdarzenia, które mają znaczenie dla postępowania, utrwała się w aktach w formie adnotacji podpisanej przez osobę, która dokonała tych czynności.

Rozdział 19
Udostępnianie akt**Art. 124.**

- § 1. W każdym stadium postępowania kolegium obowiązane jest umożliwić obwinionemu, oskarżycielowi publicznemu, pokrzywdzonemu oraz instytucji państwej lub społecznej, która złożyła wniosek o ukaranie, przeglądanie akt sprawy oraz sporządzanie z nich notatek i odpisów.
- § 2. Osoby wymienione w § 1 mogą żądać uwierzytelnienia sporządzonych przez siebie odpisów z akt sprawy.

Rozdział 20
Doręczenia**Art. 125.**

Wezwania, zawiadomienia oraz inne pisma doręcza się za pokwitowaniem przez pocztę albo przez inne upoważnione organy lub osoby.

Art. 126.

- § 1. Pisma doręcza się osobom fizycznym w ich mieszkaniu, miejscu pracy lub w lokalu organu, który je sporządził, a w razie konieczności w każdym miejscu, gdzie się adresata zastanie.
- § 2. Żołnierzom w czynnej służbie wojskowej pisma doręcza się za pośrednictwem dowódcy jednostki wojskowej, w której pełnią służbę.
- § 3. Osobom pozbawionym wolności doręcza się pisma za pośrednictwem administracji zakładu karnego.
- § 4. Z osobami wymienionymi w art. 10 § 1 pkt 5 organy prowadzące postępowanie przy doręczaniu pism porozumiewają się za pośrednictwem organu, który sprawuje zwierzchni nadzór nad ich działalnością, a organy te z kolei przez Ministra Spraw Zagranicznych. Art. 10 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 127.

- § 1. W razie chwilowej nieobecności adresata w jego mieszkaniu pismo doręcza się dorosłemu domownikowi, a gdyby go nie było - administracji domu, dozorcy domu, sołtysowi lub sąsiadowi, jeżeli podejmą się oddać pismo adresatowi.
- § 2. O pozostawieniu pisma w myśl § 1 doręczający umieszcza zawiadomienie na drzwiach mieszkania adresata lub w miejscu przeznaczonym do pozostawia-

nia dla niego korespondencji ze wskazaniem, gdzie i kiedy pismo pozostało.

§ 3. Pismo można również pozostawić osobie upoważnionej do odbioru korespondencji w miejscu stałego zatrudnienia adresata.

Art. 128.

§ 1. Jeżeli doręczenia nie można dokonać w sposób określony w art. 126 i 127, pismo składa się na okres 7 dni - stosownie do okoliczności - w najbliższym urzędzie pocztowym lub w urzędzie właściwej gminy, zawiadamiając adresata w sposób określony w art. 127, o tym gdzie i kiedy pismo pozostało, oraz o tym, że należy je odebrać w ciągu 7 dni.

§ 2. Doręczenie uważa się za dokonane z upływem ostatniego dnia okresu, na który pismo pozostało, chyba że zostało ono podjęte wcześniej. Pisma nie podjęte w terminie zwraca się nadawcy.

Art. 128a.

§ 1. W wypadkach nie cierpiących zwłoki można wzywać lub zawiadamiać osoby, telefonicznie lub w inny sposób, stosownie do okoliczności, pozostawiając w aktach odpis nadanego komunikatu z podpisem osoby nadającej.

§ 2. Obwiniony lub pokrzywdzony przebywający za granicą ma obowiązek wskazać adresata dla doręczeń w kraju; w razie nieuczynienia tego, pismo wysyłane pod ostatnio znanym adresem w kraju albo jeżeli adresu tego nie ma, załączone do akt sprawy, uważa się za doręczone.

Art. 129.

§ 1. Pismo przeznaczone dla adresata nie będącego osobą fizyczną doręcza się w biurze adresata osobie upoważnionej do odbioru korespondencji.

§ 2. W sposób określony w § 1 można również doręczyć pismo obrońcy.

Art. 130.

§ 1. Odbierający pismo stwierdza odbiór i jego datę swym podpisem na zwrotnym pokwitowaniu.

§ 2. Doręczający stwierdza na zwrotnym pokwitowaniu sposób doręczenia i oznacza to stwierdzenie swym podpisem.

§ 3. Jeżeli odbierający pismo uchyła się od potwierdzenia odbioru lub nie może tego uczynić, doręczający sam stwierdza datę doręczenia, wskazuje osobę, która odebrała pismo, i wymienia przyczynę braku jej podpisu.

Art. 131.

Jeżeli adresat odmawia przyjęcia pisma przesłanego mu przez pocztę lub w inny sposób, pismo zwrócone przez organ doręczający z adnotacją o odmowie przyjęcia i z podaniem jej daty uważa się za doręczone w tym dniu i załącza się do akt sprawy.

Art. 132.

Jeżeli obwiniony lub pokrzywdzony po otrzymaniu pierwszego wezwania do udziału w sprawie zmienił miejsce zamieszkania lub pracy i nie podał kolegium nowego adresu, pismo wysłane pod dotychczasowym adresem uważa się za doręczone.

Rozdział 21**Terminy****Art. 133.**

- § 1. Do biegu terminu nie wlicza się dnia, od którego liczy się dany termin.
- § 2. Jeżeli termin jest oznaczony w tygodniach, miesiącach lub latach, koniec terminu przypada na ten dzień tygodnia lub miesiąca, który odpowiada początkowi terminu; jeżeli w danym miesiącu nie ma takiego dnia, koniec terminu przypada na ostatni dzień tego miesiąca.
- § 3. Jeżeli koniec terminu przypada na dzień ustawowo wolny od pracy, za ostatni dzień terminu uważa się najbliższy następny dzień powszedni.
- § 4. Termin jest zachowany, jeżeli przed jego upływem nadano pismo w polskim urzędzie pocztowym lub telegraficznym.

Art. 134.

- § 1. W razie uchybienia terminu ustawowego należy przywrócić termin na wniosek zainteresowanego, jeżeli uprawdopodobni, że uchybienie nastąpiło bez jego winy.
- § 2. Wniosek o przywrócenie terminu należy złożyć w ciągu 7 dni od dnia ustania przyczyny uchybienia terminu. Jednocześnie ze złożonym wnioskiem należy dopełnić czynności, która miała być w terminie dokonana.
- § 3. Przywrócenie terminu do złożenia wniosku przewidzianego w § 2 jest niedopuszczalne.

Art. 135.

- § 1. W kwestii przywrócenia terminu rozstrzyga przewodniczący kolegium.
- § 2. Wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia nie wstrzymuje wykonania rozstrzygnięcia. Jednakże w uzasadnionych wypadkach przewodniczący kolegium może wstrzymać jego wykonanie.
- § 3. Na postanowienie o odmowie przywrócenia terminu do złożenia środka zaskarżenia przysługuje osobie, której odmówiono przywrócenia terminu, zażalenie do organu właściwego do rozpoznania środka zaskarżenia. Jeżeli odmówiono przywrócenia terminu do złożenia sprzeciwu od nakazu karnego, zażalenie przysługuje do sądu.

Rozdział 22

Środki przymusu

Art. 136.

- § 1. Na świadka, który bez podania usprawiedliwiającej przyczyny nie stawił się na wezwanie albo odmówił złożenia zeznań, można nałożyć karę porządkową od 2 złotych 50 groszy do 150 złotych, a w razie ponownego niezastosowania się do wezwania - do 250 złotych.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się również do osoby, która będąc obowiązana do okazania albo wydania przedmiotu oględzin lub dowodu rzecznego, odmówiła jego okazania lub wydania.
- § 3. Osoba ukarana może w ciągu 7 dni od daty doręczenia lub ogłoszenia jej postanowienia o nałożeniu kary porządkowej przedstawić przyczyny niestawiennictwa lub odmowy złożenia zeznań. Nałożoną karę uchyla się, jeżeli nieobecność albo odmowa złożenia zeznań lub okazania albo wydania przedmiotu zostanie usprawiedliwiona. Postanowienie o odmowie uchylenia kary porządkowej powinno zawierać uzasadnienie.
- § 4. W razie niestawienia się świadka na wezwanie bez podania usprawiedliwiającej przyczyny można niezależnie od ukarania zarządzić jego przymusowe doprowadzenie przez Milicję Obywatelską.
- § 5. W razie nie usprawiedliwionej odmowy okazania albo wydania przedmiotu oględzin lub dowodu rzecznego można zarządzić jego odebranie przez Milicję Obywatelską.

Art. 137.

- § 1. Środki przymusu, o których mowa w art. 136, stosuje przewodniczący składu orzekającego, a w toku czynności sprawdzających - organ dokonujący tych czynności.
- § 2. Karę porządkową uchyla odpowiednio przewodniczący kolegium lub organ przełożony nad organem, który daną karę nałożył.

Art. 138.

- § 1. Policja i inne organy uprawnione do prowadzenia czynności określonych w art. 19 mogą dokonać tymczasowego zajęcia przedmiotu, jeżeli w zakresie swego działania dowiedziały się lub ujawniły wykroczenie zagrożone przepadem przedmiotów, a zajęcie takie jest niezbędne do zabezpieczenia tego przepadku; z czynności zajęcia sporządza się protokół.
- § 2. Tymczasowe zajęcie upada, jeżeli w ciągu 7 dni nie zostanie wydane postanowienie o zabezpieczeniu albo rozstrzygnięcie orzekające przepadek przedmiotu. Postanowienie o zabezpieczeniu wydaje przewodniczący kolegium; doręcza się je niezwłocznie osobie, u której dokonano zajęcia. Osobie tej przysługuje zażalenie.
- § 3. Zabezpieczenie może nastąpić także na mocy postanowienia przewodniczącego kolegium po wszczęciu postępowania w sprawie o wykroczenie zagrożone przepadem przedmiotów, jeżeli nie zastosowano tymczasowego zajęcia. Postanowienie to wymaga uzasadnienia. Wykonuje je Policja, stosując odpo-

wiednio przepisy o przeszukaniu. Postanowienie o zabezpieczeniu doręcza się osobie, u której dokonuje się zajęcia. Osobie tej przysługuje zażalenie.

Art. 138a.

- § 1. Organ dokonujący czynności, o których mowa w art. 138 § 1 i 3, wydaje osobie zainteresowanej pokwitowanie stwierdzające, jakie przedmioty i przez kogo oraz na jakiej podstawie zostały zajęte. Odpis tego pokwitowania dołącza się do akt, a w wypadkach, o których mowa w art. 138 § 1 - do wniosku o ukaranie.
- § 2. Zajęte przedmioty przekazuje się do depozytu sądowego, a przedmioty wartościowe - do depozytu bankowego; przepisy o zbywaniu ruchomości, które przeszły na własność Skarbu Państwa na podstawie orzeczenia o przepadku przedmiotów stosuje się odpowiednio.
- § 3. Przedmioty ulegające szybkiemu zepsuci lub takie, których przechowywanie byłoby połączone z niewspółmiernymi kosztami lub nadmiernymi trudnościami albo powodowałoby znaczne obniżenie wartości przedmiotów, organ, który dokonał ich zajęcia, przekazuje odpowiedniej jednostce handlowej, która dokonuje sprzedaży bez przetargu z zachowaniem przepisów o sprzedaży w drodze egzekucji z ruchomości. Uzyskaną ze sprzedaży kwotę pieniężną przekazuje się do depozytu sądowego na rachunek sum depozytowych do dyspozycji kolegium.
- § 4. Zabezpieczenie upada, jeżeli nie zostanie prawomocnie orzeczony przepadek przedmiotów. Przepis art. 43 stosuje się odpowiednio.

Art. 139.

Organy służby ochronnej lasów państwowych mogą w zakresie swego działania ustalać tożsamość osoby schwytanej na gorącym uczynku popełnienia wykroczenia lub bezpośrednio potem, a w razie niemożności ustalenia na miejscu tożsamości tej osoby i obawy jej ukrycia się mogą oddać ją w ręce Milicji Obywatelskiej.

Art. 140.

Jeżeli miejsce pobytu sprawcy wykroczenia nie jest znane, przewodniczący kolegium lub składu orzekającego, a w toku czynności sprawdzających - organ dokonujący tych czynności mogą zarządzić ustalenie miejsca pobytu.

Art. 141.

- § 1. Milicja Obywatelska, wykonując zarządzenie o przymusowym doprowadzeniu świadka lub obwinionego, ma prawo zatrzymania tej osoby tylko w niezbędnym wypadku i na czas konieczny do wykonania zarządzenia.
- § 2. Wykonanie zarządzenia o przymusowym doprowadzeniu, odebraniu rzeczy oraz wydalaniu z sali rozpraw, w razie nieskuteczności zagrożenia, następuje przez zastosowanie środków przymusu, nie wyłączając siły fizycznej; ten ostatni środek stosuje się dopiero w ostateczności.

**Dział XIII skreślony
(art. 142-151)**

